

Carles Sampol

Tocant a les portes del cel

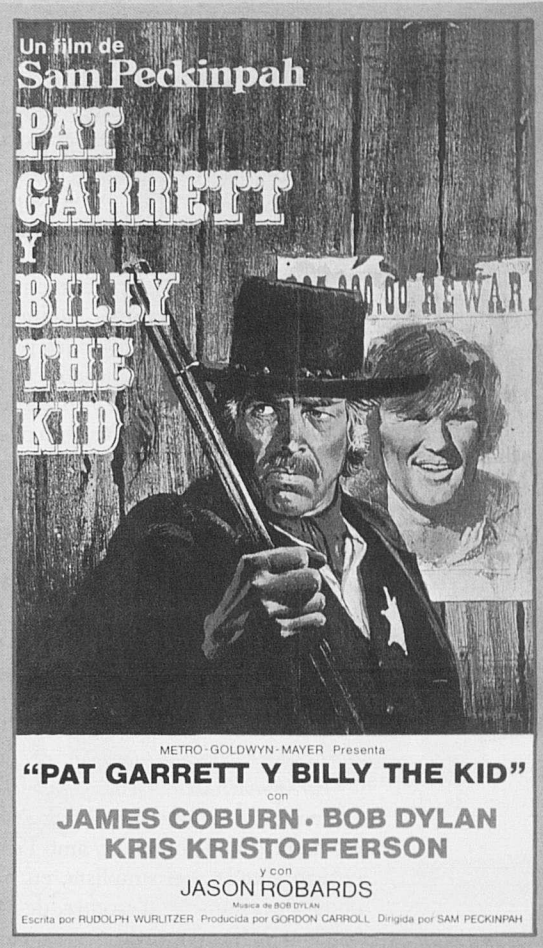
Tenint en compte que la proposta inicial consistia en l'elecció de deu pel·lícules, tal vegada siguin molts els lectors que, a l'hora de parlar d'un *western* dirigit per Sam Peckinpah, considerin que era més oportú elegir obres més habituals en aquests tipus de casos. Me podria haver decidit pel dolç crepuscle i la suau nostàlgia de *Duelo en la alta sierra* o me podria haver inclinat per la brutal i irracional violència de *Grupo salvaje*, o fins i tot per desencís romàntic de *La balada de Cable Hogue*—un record al gran Jason Robards. Però si hom té especial predilecció, autèntica devoció—des del seu primer visionat— per alguna de les grans obres mestres de Sam Peckinpah, aquesta és *Pat Garret y Billy the Kid*. Ja des del seu inici,¹ per sempre gravat en la memòria cinèfila, revisat en nombroses ocasions, la pel·lícula m'atrapà com ho fan les grans balades i les immortals llegendes. *Pat Garret i Billy the Kid* n'és ambdues.

A la banda sonora, comencen a sentir-se els acords de la guitarra de Bob Dylan i s'inicia la pel·lícula amb un muntatge alternat de dues seqüències, situades en espais diferents i distanciades per vint-i-vuit anys. Per una banda, unes imatges de tonalitats terroses en què Billy, *el nen* (Kris Kristofferson i un oportú semblant entremaliat) i la seva banda practiquen punteria, disparant contra el cap d'unes gallines enterrades vives, a Old Ford Summer, Nou Mèxic, qualsevol dia de 1881. Per altra banda, Pat Garrett (magnífic James Coburn) és crivellat, sota unes tonalitats color sèpia, pels seus tres companys quan recorre terrenys propers a Las Cruces, Nou Mèxic, 1909. La distribució dels dos moments provoca que vegem, en principi, Billy, *el nen* disparant i de seguida passem a veure com Pat Garrett és abatut a trets, mentre que, fora de camp queden, per moments, tant les gallines com els assassins de l'antic *sheriff*. El muntatge, doncs, crea aquí una ficció que esdevé impossible, històricament parlant, però que posa en evidència que el cinema és una eina de mixtificació, capaç de donar un tomb a la història oficial, de la mateixa forma que és capaç de constatar-la. La ficció permet posar les coses

en el seu lloc quan la realitat n'és incapaç o ja li resulta impossible.

Peckinpah, per tant, permet que Billy, *el nen* ajusti els comptes amb Garrett, el seu assassí, convertint-se en còmplice d'un home que va veure com era traït pel seu gran amic. Però, crec que la sapiència del director de *Junior Bonner* va més enllà quan el muntatge ens mostra com és Pat Garrett, que arriba a Old Ford Summer, qui dispara el darrer tret sobre ell mateix, en un moment equivalent a aquell en què Garrett dispara sobre un mirall en el qual es reflexa el seu rostre—una de les escenes més memorables i definitòries de la història del gènere—. *Pat Garret & Billy, The Kid* és, en aquest sentit, l'evolució lògica i conseqüent del pensament peckinpahnià, ja que el dolor físic, evidenciat en les habituals ritualitzacions de la mort portades a la seva màxima expressió a *Grupo salvaje*, s'ha transformat en el dolor moral, més insuportable donat el seu caràcter corrosiu que li dóna el temps. Si els personatges de Peckinpah admetien, arribats a un punt, la seva impossibilitat d'assolir el més mínim índex de supervivència, Pat Garrett descobreix el pes demolidor de la consciència i el deute d'haver de viure amb la seva maleïda llegenda.

Pat Garret & Billy, The Kid no és tan sols una elegia sobre l'amistat traïda, sinó que és, també la història d'una redempció impossible per algú que va deixar de banda la lleialtat per poder sobreviure als nous temps. I és que el discurs de la pel·lícula s'estructura sobre el tema del pas del temps i gira al voltant de dues opcions: per una banda la renúncia inexorable davant aquest fet—Mentre Garrett afirma que "els temps estan canviant", Billy contesta rotundament "els temps, tal vegada, però jo no"—; per altra banda, l'acceptació renegada del canvi—a continuació Garrett confessa "aquest país envella i jo vull envellir amb ell—.

Pat Garret & Billy, The Kid és, per tant, un *western* romàntic, contat a ritme de balada *folk*—fonamental la música de Bob Dylan—, posat en escena per una mirada entranyable i plena de reflexió i que parla del final d'una època, en què es parlava el llenguatge de l'èpica, es contemplava un món obert i lliure i la realitat es construïa sobre els mites. Després de dirigir *Pat Garret & Billy, The Kid*, Sam Peckinpah no dirigí un altre *western*, segurament perquè era el seu epitafi perfecte per al gènere. ■

(1) En aquest cas em refereixo, evidentment, a l'inici proposat per Peckinpah en el seu muntatge i no al muntatge que estrenà la Metro Goldwyn Mayer en l'estrena de la pel·lícula. La productora va tallar 18 minuts dels 124 que muntà Peckinpah, eliminant-se part important el pròleg i de l'epíleg. L'any 1986, es va estrenar una còpia de 121 minuts de duració en què s'inclouia el pròleg amb el muntatge alternat, l'epíleg i una conversa entre Chisum i Garrett.